

NAMDAR RAHMİ KARATAY

GEÇTİ BOR'UN PAZARI

ŞİİRLERİ

Ankara, 1954

24 Kasım 1896 — 26 Ağustos 1953

İçindekiler

İTHAF	15
HOCAMIZ NAMDAR BEY.....	15
Destanların dil ve fikir örgüsü :.....	18
ÖNSÖZ	15
ŞİİRLERİNDEN	26
GEÇTİ BORUN PAZARI.....	26
POKER DESTANI.....	27
ÂŞIKLIK NE HALINA	29
KARAMANIN KOYUNU.....	30
İŞTE GELDİK GİDİYORUZ... ..	32
ÇARŞAMBADIR ÇARŞAMBA... ..	33
DÜŞÜN DELİ GÖNÜL, DÜŞÜN... ..	35
HANI O GÜNLER... ..	37
KIRK GÜN TABAN ETİ... ..	38
SEN GARİP BİR ÇİNGENESİN	40
LEYLEĞİN ÖMRÜ.....	42
EŞEĞE GEM VURMAYIN.....	43
HARMAN SONU DERVİŞLERİN	45
KOMŞUNUN TAVUĞU KAZ GÖRÜNÜR	46
ÖLME EŞEĞİM ÖLME... ..	48

16 Geçti Bor'un Pazarı

<i>DAM ÜSTÜNDE SAKSAĞAN...</i>	50
<i>SİZİNKİ TATLI CAN' DA</i>	52
<i>AL KAŞAĞI GİR AHIRA...</i>	54
<i>GİDEN AĞAM, GELEN PAŞAM...</i>	55
<i>İKİ GÖNÜL BİR OLUNCA.....</i>	56
<i>ANLIYANA SİVRİSİNEK SAZ GELİR...</i>	58
<i>PİR AŞKINA HİZMET.....</i>	60
<i>YAYA KALDIN TATAR AĞASI.....</i>	61
<i>YAĞMA HASAN'IN BÖREĞİ.....</i>	63
<i>HANCI SARHOŞ, YOLCU SARHOŞ...</i>	65
<i>ÇIKMADIK CANDA ÜMİT VAR.....</i>	66
<i>SU TESTİSİ SU YOLUNDA KIRILIR.....</i>	68
<i>TEZEKTEN TERAZİNİN.....</i>	70
<i>YILLIK DESTAN</i>	71
<i>EK.....</i>	80
<i>SALLA BAŞINI, AL MAAŞINI.....</i>	80

İTHAF

Ne zaman arkadaşlarla toplansak hocamız, rahmetli Namdar Rahmi Karatay daima aramızda canlanır.

Onu, şahsiyetinin hususiyetleri kadar, şiirlerinin de yaşattığım görüyoruz. Çünkü bu şiirler her devre intibak eden içtimaî bir hayatiyete sahip bulunuyor.

Bu itibarla her şeyi küllendiren zaman'ın örtemediğini bizler büsbütün açığa çıkarmak için bu sanat terekesini bir araya toplayıp neşre karar verdik.

Bu eser, hocamızın aziz adını bizler deki gibi canlı tutmağa vesile olacaktır.

Kitabı, O'nun feyzinden faydalanan bütün talebelerine ithaf ediyoruz.

15 Ocak 1954
BURSA OKULLARINDAN
YETİŞENLER DERNEĞİ
A N K A R A

Çocukları

HOCAMIZ NAMDAR BEY

Sevdiğimiz, beğendiğimiz bir hocayı dinlemek, onunla tartışmalar yapmak, bu arada kendi bilgimizi de göstermek ne doyulmaz bir saadettir! O anlarda gönül dünyamıza sığmayız, göğsümüzün altında tatlı bir' huzur duyarız. Ah, mümkün olsa da o güzel saatleri bir kez daha yaşasak!... Bu sözlerle Namdan Beyin, derslerini anlatmak istiyoruz; amma, bir yandan da beceremeyeceğiz, gücümüz yetmeyecek diye korkuyoruz.

Hoca Namdar Rahmi dinlemesini severdi, ama dinletmesini, hem pek güzel dinletmesini de bilirdi; nükteli, özlü vs doyurucu bir konuşması vardı. O, tıpkı 'Sokrat gibi, talebelerini konuşturur, onlara gerçeği bulmanın yolunu gösterirdi. .Biz onun kadar talebesini hayran, hayran dinliyen bir hoca görmedik; bizlere değer vererek ruhumuzda bir gurur estirirdi. Bugün bile hatırlıyoruz: belli bir bölümü hazırlamamızı, daha birkaç gün önce söylerdi. Ders günü tartışmaya karışmak için hepimiz şevkle hazırlanıp gelirdik. Birimiz anlatır, ötekiler dinler, not alırdık. Sıra dersin tenkidine gelirdi. Namdar Bey her arkadaşı can kulağıyla dinlerdi; sanki bizden yeni şeyler öğreniyormuş gibi bir hâli vardı; bu durum, arkadaşlarımızın konu dışına çıkmasına, saçmalamasına kadar sürerdi, hemen arkasından hocamızın şöyle dediğini duyardık:

— Siz burada kalınız! Şimdi... nı dinliyeceğiz!

16 Geçti Bor'un Pazarı

Evet, Namdar Rahmi Bey dinlerdi, amma işte böyle dinlerdi. Ders sonunda konuşmaları. o kadar güzel özetler, o kadar güzel bir sonuca bağlardı ki, hayran olmamak elde değildi. Bizim kerpiç ve tuğla benzeri konuşmalarımız bu yapıda bir şeylere yaramış, bir değer kazanmış olurdu.

*

* *

Namdar Rahmi Bey'im kitap hâlinde çıkmış eserleri, basılış tarihlerine göre şunlardır:

1 —. Felsefî meslekler vokabüleri : (Bizde felsefe dersleri için yapılmış sözlüklerin tek kitabıdır).

2 — Namık Kemal ve idealizmi : (Büyük vatan şairimizin doğumunun 100. yılı dolayısıyla yazdığı bu eserde Namık Kemal'i psikoloji ve sosyoloji bakımlarından inceler).

3 —. Yazma Dersleri : (Güzel yazı yazmanın sırlarını araştırır. Liseler için hazırlanmıştır).

4 — Paris mektupları : (1925 -1928 yıllarında Sorbonne Üniversitesinde okurken Konya'daki "Babalık" gazetesine gönderdiği mektuplardan kurulmuştur. Namdar Rahmi bu eserinde Batı kültürünü ve Fransız irfan ocaklarını ele alır).

5 — Kitaplarının hikâyesi: (Bir ömür boyunca okuduğu kitaplar vesilesiyle kültür konusu üzerinde durur: okumak, düşünmek, yazmak ve böylece yeni bir dünya kurmak).

6 — Geçti Bor'un pazarı: (Bunda da destanlarını toplamıştır, fakat eksiktir. Öyle ki, kitabın başına

konmak üzere hazırladığı çok değerli ‘Önsöz” bile, hastalığı yüzünden ihmal edilmiş basılmamıştır. Hayatının kısaca hikâyesi olan bu önsöz ancak şimdi, Ankara’da, dostları, kardeşi ve talebeleri tarafından hazırlanmış olan bu kitapta çıkmış bulunuyor.

*

* *

Yeri gelmişken bu destanların bir özelliğine dokunmak istiyoruz. **Bunlar elden ele dolaşıp yurt ölçüsünde bir şöhet yapınca birçokları Namdar Rahmi Karatay gibi yazmağa özendiler, bir çığırdır aldı yürüdü.** Öyle ki, bu yeni çıkan destanlar için, Namdar Rahmi’nindir bile denildi. Böyle de olsa, birincilerin özelliğine yetik olanlar, bu ikincileri ayırmakta güçlük çekmediler.

Hocamızın bu eserler dışında türlü gazete ve dergilerde kalmış birçok yazıları vardır; bunlar içinde 1925 – 1929 yılları arasında **Konya’da Naci Fikret’in çıkardığı “Yeni fikir” dergisindeki makaleleri başka bir özellik taşırlar. Namdar Rahmi, daha önceki yıllarda ortaya atmış olduğu yeni bir felsefe tezini bu dergide seri (halinde çıkan yazılarında kuvvetle savunmuştur. “Energetisme” adını verdiği bu nazariyesine göre, mihanikteki Carnot prensibi ruh ve toplum olaylarına da uygulanabilir. Energetisme bakımından insan da bir kudret transformatöründen başka bir şey değildir, öyleyse- ruhî ve zihnî olaylar, sadece enerjinin bir kılık, değıştirmesidir. Bunun sonucu, bütün fikir, sinir ve kan hareketleri, enerjinin düşünöyle meydana gelir.**

Hocamızın bu kitaba yazdığı önsözde belirttiğı gibi,

18 Geçti Bor'un Pazarı

yazık ki, Namdar Rahmi Bey, kendisini bu felsefi çalışmalarına tam vermiş olduğu bir sırada ona imkânlar verilmesi gerekirken “silk-i celil-i maariften tard” yollu bir deyimle öğretmenlikten uzaklaştırılıyordu.

*

* *

Destanların dil ve fikir örgüsü :

Temeline Türk atasözlerinin, tekerlemelerinin konduğu bu şiirlerde Türkçe, cıvı cıvı şakıyor. Üstelik o kadar güzel, o kadar Özlü bir anlatışı var ki, bunu ancak Namdar Rahmi gibi bir sanatçı başarabilir; bir sele gülden bir damla gül yağı çıkarmak, sözü bu destanlar için söylenmiş olsa gerek.

Onun bu destanlarda sözünü ettiği kimselere, gelince; bunlar müraier, açık gözler, halkın sırtından geçinen, başkalarını basamak yapıp koltuklara tırmananlar, kısacası, her devirde ve her toplulukta rastlanan dalkavuk tipleridir. Şair “topumuz bu yurdun çocukları iken, bizi boğazı tokluğuna köprü yaparak” bağımıza basıp geçen bu tip insanlar üzerine bir Örümcek titizliğiyle ağlarını gerdi. Unutmayalım ki, sanat adamı da bir soy avcısıdır: Shakespeare ve Moliere de oklarını bu türedilere çevirmişlerdi. Namdar Rahmi iste bu türlü bir-sanatçıdır; magnezyum ışığı altında avlananlar gibi, o yaman zekâsının merceğini bu “şakşakçılar, tuzakçılar ve tavgılar”ın yüzlerine tuttu.

Daha önce de –Mutlakıyet devrinde Namık Kemal, Meşrutiyette Eşref – şiire bu açıdan bakmışlardı. Kemal

de böyle bir destanında, söyleyişleri başka başka da olsa, toplumu bir başka düzenle sömüren bu dalkavukların yüzlerine tükürür. Kemal'in :

**“Edepsizlikte tekleriz,
Kimi görsek etekleriz.”**

deyişi ile Namdar Rahmi'nin :

**“Bir kapıya kul olursan her işin âsan olur,
Efendinin her azarı en büyük ihsan olur.”**

mısraları arasından hiçbir ayrılık yoktur. Her ikisi de toplumun işliyen yarasını kendilerine dert ediniyor.

Bu destanların özelliği sanatçının davranışındadır : Acı bir gülümseme, ama zehir gibi acı. Unutmadan ekliyelim ki, bunlarda tehzil [*Alaya alma*] yoktur. Toplumun bu türlü yaralarına dokunurken işin alayında değildir. Ondan yana acınır, bütün varlığıyla ürperir.

Bu destanlarda bir rindin acı gülümsemesi vardır, bu deyimim üzerinde durmak gerek. Rind, divân çerçevesindeki fikir hayatımızın ideal adamıydı. Her türlü menfaat kaygısından uzak, yaradan ve yaratılana hayran bir hali vardır. Ruhunu maddenin içinde boğanlara **"Hey, şaşkınlr!"** der gibi acı bir gülümseme ile bakar. Gerçi Namdar Rahmi:

**“Biz bataкта köprü olduk, başkaları geçti nehri,
İşte geldik gidiyoruz, şen olasin Halep şehri.”**

diye yazmış, ama asıl bataklıkta dalkavuklar, o türediler alayıdır.

Sen se aziz Hocamız, bu güzel destanlarınla insanlık boyunca yaşayıp gideceksin.

Talebeleri

ÖNSÖZ

Babam Rahmi efendi bir mükâfat kitabımın iç sayfasına el yazısıyle (Üç yüz on iki senesi teşrini sanisinin on ikinci günü oğlum Mehmet Namdar efendi dünyaya geldi) diye yazmış. Bu hesapça 1896 da doğmuş oluyorum. Daha sonra (işbu 1324 senesi üçüncü sınıf talebesinden olduğu cihetle rüştiye şehadetnamesini istihsal ve tevzii mükâfat imtihanında kıraet-i nutuk eyleyip beğenildi ve diğer mükâfatlarla maan kendisine verilmiş ve ben ecdad-ı âcizanemizden bulunan Şeyh Vefa hazretlerinin tercüme-i hali de bu eserde muharrer ve mastur bulunmasından fevkalâde mahzuziyet ve memnuniyet-i âcizanem olmağla sene-i hâl temmuzunun yedinci günü Kütahya'nın Çamlıça'sında...) diyor.

Sonra babamın memleketi olan Konya'ya geldik. Önce burası bana pek yabancı gelmişti. Mektep, memleket, halk, mahalle arkadaşları, konuşma şivesi hep sinirime dokunuyor, Kütahya gözümde tütüyordu. Oradaki mektebim, hocalarım, arkadaşlarım aklıma geldikçe içim yanıyordu. Çocukluk işte, aradan biraz zaman geçince Konya'ya alıştım; meğer burada babamın bağları, bahçeleri, arazisi varmış, hepsi de memleketin en seçilmiş yerlerinde. Evimiz Konya'nın en şerefli bir mahallesinde, haremlî, selâmlıklı geniş bir evmiş.

İdadiyi burada bitirdim (1328-1912). İlkin, mektepte edebiyat hocamız olan Hayrettin bey'in açtığı **"ÜMİT"**

16 Geçti Bor'un Pazarı

idadisinde muallim oldum. İşte bu uğursuz mesleğe orada başladım. Bir taraftan da babamın ısrarıyla Konya'daki Hukuk mektebine devam ediyordum. Mektep öğleye kadardı, öğleden sonraları hocalık ettiğim mektebe gidiyordum. Hocalıktan hoşlanıyordum. Karşımda zeki, sevimli yavruları gördükçe benim de şevkim artıyor, bilmediklerimi öğreniyordum. Orada, daha idadide iken çıkardıkları “Ufk-u Âti” adlı mecmuada gördüğüm “Mudhike-i nisaîyet” başlıklı yazısıyla dikkatimi çekmiş olan Naci Fikret’le arkadaş olmuştuk. Bunlar İdadide bizden bir sınıf yukarıda idiler, Meğer bu genç, benim, yazılarından tanıdığımdan çok derin, hudutsuz bir umman imiş. Ona olan hayranlığım gün geçtikçe artıyordu. Bu hayranlığım onun ölümüne kadar artarak sürdü. Bir de bizden bir aşağı sınıftan Ali Rağıp vardı ki, şiir alanında bir harika idi, yalnız o divan edebiyatının... şaheser örneklerini veriyordu. Bu iki arkadaş böylece bana iki kanad olmuşlardı. Ben o vakte kadar Edebiyat-ı cedide ile meşgul olmuştum, bilhassa Fikret’in hayranı idim ve yazılarımda hep Fikret’in tesirleri vardı. Rağıp bana divan edebiyatı zevkini tattırdı, ben de ondan geri kalmamak için gazeller, mesneviler yazıyor, ona. nazireler yapıyordum. Fakat o 'benim için en büyük bir üstattı, bugün hâlâ hayranı olduğum eserleri vardır. Ayrı bir kitap halinde topladığım **“Kitaplarımın Hikâyesi”** adlı yazılarımda bunlardan bahsetmiştim.

Konya gençlerinden Mazhar Nedim, “Babalık” adlı bir gazete çıkarıyordu. O gazeteye **“Medeniyet âleminde**

tasarrufun rolü” başlıklı bir yazı yolladım, basılmış. Bundan duyduğum sevincin büyüklüğünü onu yaşayanlar bilirler. Ondan sonra zaman zaman oraya yazılar veriyordum. Gazete sahibi Mazhar Bey benim yazılarımı artık başa koyuyor ve imzasız olarak sade üç yıldızla çıkarıyordu. Bu yazılar bazı aydınlar tarafından beğeniliyormuş. Arkadaşım Rağıp o –sıralarda İsparta’da tahrirat [*Resmî bir dairece yazılan yazılar ve mektuplar.*] Başkâtibi idi. Mutasarrıf Şevket Bey ondan, Babalık’taki üç yıldız imzalı başyazıları yazan kim, diye soruyor. Rağıp da beni haber veriyor ve övüyor. Bir müddet sonra Afyon Mutasarrıflığına tayin edilen bu zatın; ilk işi benim ora idadisinde tarih – coğrafya muallimliğini isteyip istemediğimi sormak oluyor. Afyon, benim anamın memleketi idi, orada dayım, teyzem falan vardı, onun için hemen can attım ve gidip vazifeme başladım. Yaşım henüz on sekizdi, çok çalışıyor, talebeme kendimi sevdireyor, muhitte alâka uyandırıyordum. Talebelerim arasındaki A. Mahir (Erkmen), İsmail' Kemal (Aşkar), bilhassa Hüseyin Nail (Kübalı) gibi seçkin gençler göğsümü kabartıyorlardı. Muallim arkadaşlardan, birkaç devre' Afyon mebusluğu yapmış olan, zekâsına, inceliğine hayran olduğumuz Bay Haydar Çerçel, Ahmet Rasim, Sami Onur gençliğimin, gurbet hayatını dolduruyorlardı. Kardeşim Sadrettin Macaristan’a, ziraat tahsiline gitmiş, babam Konya’da yalnız kalmıştı. Kız kardeşim henüz küçüktü, o sıralarda birinci dünya harbi, Çanakkale: trajedisi memleketi kasıp kavuruyordu. Ben askerlik vazifem için. İstanbul’a gönderildim, zayıflığım

18 Geçti Bor'un Pazarı

yüzünden silâhsıza ayırdılar öğretmen olduğum, için vazifemin başına döndüm. Tatilde Konya'ya, babamın yanma gittim

(Şairin bu kısımda Konya'ya ait olması lâzımgelen hâtıralarını, eldeki bilgilere göre kısaca söyle tamamlayabiliriz :

Namdar Rahmi, birinci dünya harbi ve ondan sonraki yıllarda Konya'da asılan Numune, İttihat ve Terâkki, Anadolu İntibah gibi hususi mekteplerde öğretmenlik, bazan da müdürlük etmiştir. Bilhassa Vali Muammer Bey'in dikkatini çeken sair, ayrıca Konya Türkocağı tarafından çıkarılan (1917-18) "Ocak" mecmuasının da başına getirilmiştir. 1918 Sonbaharında, Mütarekeden az önce birkaç arkadaşıyla birlikte, Budapeşte ve Viyana mekteplerinde tetkiklerde bulunmak üzere Vilâyet tarafından. Avrupa'ya gönderilmiştir.).

*

**

Artık beş yıl önce Rağıp'm etkisi altında yazmağa başladığım divan tarzındaki gazellere veda etmiş gibiydim; Rağıp'ın henüz idadi son sınıftayken yazdığı :

**Bir gedayım mesned-i bâlâya etmem serfûru,
Levs ile mâli olan bir caya etmem serfûru,
Şöyle girdâb-ı kazada çarpışıp emvac ile,
Gark olur da mevce-i deryaya etmem serfûru...**

diye baslıyan bir gazeli beni türetmişti. Ben de ondan geri kalmamak için rindane gazeller yazıyor, alkol nedir bilmediğim halde:

**Mest ol ki, gönül, nâşım mestan götürsün,
Ta Hakka Melek ruh-u perişan götürsün,
Ben mastaba-i aşkta bihûş-u harabım,**

Varsın feleğin kasrını tufan götürsün...

tarzında gazeller yazıyordum.

Aradan yıllar geçti, ben Fransa'ya gittim geldim, gene Konya'da lise felsefe öğretmenliği yapıyorum, bana stajiyer olarak verilen Türkistanlı Şekûri Bey isminde çok temiz ve çalışkan bir arkadaş, bir mecmua çıkarmak sevdasına tutulmuş, vali ve parti izin vermiyorlar; yaz tatilinden istifade ederek ben de İstanbul'a, gidiyorum, iki ay sonra dönüşümde Şekûri'nin böyle bir mecmua için izin almağa lüzum olmadığını öğrenerek "Balarısı" adını koyduğu mecmuasını basına verdiğini öğreniyorum. Arkadaşım benden acele bir yazı istiyor, onu gücendirmemek için ben de bir yazı veriyorum. Halbuki o sırada ben değerli arkadaşım ve üstadım Naci Fikret'le birlikte "Asie Mineme" ismiyle Fransızca bir mecmua, çıkarmak sevdası peşindeydim. 'Eğitim Bakanlığı Balarısı'nı benim sanarak Şekûri ile 'beni "**silk-i celil-i maariften**" tard ve ihraç ediyor. Ben derslerimle, kitaplarımla uğraşırken böyle beklemediğim bir darbe karşısında şaşırdım kaldım. Mektepten talebem akın akın evime gelerek beni teselli ediyorlardı. Hiç beklemediğim, ummadığım bu hâdise geleceğe ait bütün tasavvurlarımı altüst etmişti. Kitaplarımı yerleştirmiş, odamı döşemiş, bir çift halı almıştım. Bu hâdise çıkınca ne yolda hareket edeceğimi şaşırdım. Bir iki hafta bekledikten sonra Ankara'ya gittim, orada tanıdığım dostların, mebusların benim durumumla ilgileneceklerini sanıyordum, fakat en umduklarım bel bel yüzüme bakıyor, dil bilmez gibi

20 Geçti Bor'un Pazarı

susuyorlardı. Yalnız Meclis Reisliği etmiş olan Mûsa Kâzım Bey benim artık öğretmenlikten vazgeçmemi ve bana Ziraat Bankası Neşriyat Müdürlüğünde bir vazife bulacağını söyledi. Beni Bankanın. Umum Müdürüne götürdü. Bana şimdilik dört buçuk lira yevmiye vereceklerdi, doldurmak için elime bir beyanname verdiler; ben o zaman akrabamdan Evkaf Umum Müdürü Niyazi Bey'in evinde kalıyordum, eve geldiğim zaman Maarif Vekâleti Yüksek Tedrisat Umum Müdürü Nevzat Bey'in bana haber yolladığını söylediler; gittim, Vekil Bey'den (Cemal Hüsnü Bey'di) randevu aldığını bildirdi; ertesi gün Vekil Bey beni kabul etti, Talim ve Terbiye Reisi 'Mehmet Emin Bey yanındaydı, kavga eder gibi görüştük, nihayet benim bir yere tayinim için Mehmet Emin Bey'e emir verdi. Beni vekâleten Yüksek Öğretim Şube Müdürlüğüne tayin ettiler. Vekil bir müddet sonra Nevzat Bey'i kaldırarak yerine Baban zade Şükrü Beyi getirdi. Ali Fuat Başgil, 'Sait Nazif gibi arkadaşlarım vardı; fakat bu vazife benim hoşuma gitmiyor, hep muallimlik hayatını arıyordum; her gün Orta Öğretim Müdürü Cevat Dursunoğlu'na, yeni müsteşar olan M. Emin Erişirgil'e çıkıyor, beni gene muallimliğe vermelerini rica ediyordum. Her defasında pazartesi, perşembe diye atlatılıyordum, artık dayanamayarak doğrudan doğruya Vekile çıktım, o beni atlatmadı, yalnız muallimliği şube müdürlüğüne tercih edişime şaştı. **"Hükümetin siyasetini anladın ya, bir daha etliye sütlüye karışmıyacaksın!"** dedi. Ben ne demek istediğini anlamadım bile, yalnız bir suçlu gibi başımı eğdim. Beni

önce Afyon'da ihdas edilen bir öğretmenliğe tayin ettiler, sonra da Bursa'ya naklettiler. Konya'daki bütün alâkâmı kardeşim Sadrettin'in başına sararak Bursa'ya geldim...

1932 de İstanbul'da Dolmabahçe sarayında Atatürk'ün huzuriyle bir Dil Kurultayı toplandı. Reis Samih Rifat merhumdu. Benim dil meselesindeki fikirlerimi zaten bilen S. Rifat Bey; **“Sen de bir şey söyler misin?”** dedi, kabul ettim ve binlerce aydın huzurunda bir hayli konuştum. Bu konuşmam tanıdığım birçoklarının tebriğine vesile oldu. Arkadaşlarım beni saray bahçesinin uzak bir köşesine, götürmüş, benim heyecanıma heyecanla mukabele ediyor, beni hararetle takdir ediyorlardı. O sırada Saray hademelerinden biri beni aldı, **“Seni Gazi görmek istiyor”** diye saraya götürdü. Beni içeri soktu, orada Maarif Vekili Doktor Reşit Galip Bey heyecanla dolaşarak bekliyormuş:

— Nerdesin, kardeşim? Paşa seni bekledi bekledi, gelmeyince beni vekil bıraktı, gitti, çok müteheyyiç olmuş, gözlerinden öptüğünü söyledi, kendi payıma ben de çok heyecan duydum, artık seni bırakmayacak, senden çok istifade edeceğiz, dedi. Ben mahçup ve mütevazî :

— Efendim, ben içimden geleni söyledim, vazifemi yapmağa, çalıştım. kabilinden birkaç söz kekeledim. Çıktığım zaman kapıda Talim ve Terbiye Reisi İhsan Bey heyecanla bekliyormuş, bir yıl önce Maarif Vekili Cemal Hüsnü Bey benim için “silk-i celil-i maariften tard ve ihraç” kararı verirken onu “aynı isabet mahz-ı keramet...” diye alkışlayan kendisi değilmiş gibi, orada beni

22 Geçti Bor'un Pazarı

heyecanla takdir ve tebrik etti, fakat her ne hal ise o kadar takdir, tebrik, heyecan orada kaldı; ertesi yılki kurultayda bir mücrim gibi takip edildim ve Kurultaya alınmadım. Bu takip 1942–ye kadar sürdü. **Sonra birçok hâdiseler öğretti ki, benim o dost, kardeş, arkadaş diyet candan bağlandığım kimseler yalancı, müfteri, riyakâr–birer jurnalci imişler...**

1933 baharında, Bursa’da birtakım arkadaşlarla bir sinema, matinesine gitmiştik, kargıdan Emir Sultan’ın selvileri görünüyordu. Bilmem yıllarca süren hayal kırıklığının etkisiyle midir, aklıma bir beyit geldi:

**“Selvi gibi ümitler döndü birer içdeye,
Geçti Bor’un pazarı, sür eşeği Niğde’ye–”**

dedim ve bunu sinemanın karanlığında sigara paketinin arkasında tamamladım. Ertesi gün bu mizahî manzume bir yıldırım hızıyla, yayıldı; bir arkadaş bunu tape ettirerek “Akbaba” ya göndermiş. Meğer milletin bir yarasına dokunmuşuz. Bu mizahî yazı az zamanda bütün Türkiye’ye yayıldı ve bana yeni bir stil verdi.

Her yerden bu vadide manzumeler yazılıyor, benimkine nazireler yapılıyordu. Bir gün Ankara’da, Gazi Terbiye Enstitüsünde, dersten sonra –otobüse giderken Fransızca şubesinden bir kız talebem geldi: **“Babam sizinle görüşmek istiyor”** dedi. Birlikte şehre indik. Denizli’den geliyormuş, orada öğretmenmiş, benim destanlarımdan bahsetti ve: **“Senin bütün şiirlerin bizim defterlerimizde yazılıdır, hattâ Salla Başını, Al Maaşını, dönemli şiirine Tabir Hayrettin de bir hayli mısralar katmış.”** dedi. Bu söz büyük bir karanlığı aydınlatıverdi,

çünkü benim olmayan bu destan, için beni –karakollarda dolaştırmışlar, polislerle evimi arattırmışlardı. O manzumede hakikaten nefis parçalar vardı, hep benim sanıyorlardı (....) ili malmüdürlüğünden bir gencinmiş, diyorlardı; meğer o harikulâae mısralar benim Afyon’da arkadaşım –olan Tahir Hayrettin’inmiş, fakat halk onları hâlâ bana isnat etmekte devam etmektedir.

Bugün müsveddelerini hazırladığım destanlar otantiktir, yalnız bir kaçını bulamadım, ölüm de başucumda bekleyip duruyor... **Meselâ “Uğraş didin nafil, dipsiz ambar boş kile)** bentli bir yazım vardı, bulamadım. Bir de **(Aptal ata binince bay oldum sanır, şalgam suya girince yağ oldum sanır)** bentli bir terdim vardı, onu da beyaza çekemedim. Ölmeden bunları başarabilirsem bu da benim için bir hâtıra olacaktır. Şu satırları yazarken kendimi hiç iyi hissetmiyorum, damar sertliği alıp yürümektedir.

*

* *

Şairin sözleri burada bitiyor. Onun son yıllarını kardeşinden dinliyoruz :

“Ağabeyim 1942 de Gazi Terbiye Enstitüsü hocalığı ile Bursa’dan Ankara’ya geldi. Ailesiyle Sıhhiye yakınındaki Halk sokağında pek mütevazı' bir eve yerleşti. Birkaç yıl vazifesine muntazam. devam etti. Fakat Ankara ona yaramadı. Damar sertleşmesinden ileri gelen nefes darlığı, baş dönmesi, umumi takatsizlik başlamıştı. Tansiyonu yükseliyor, şikâyetleri gittikçe artıyordu. Müşahede için Ankara’da ..Numune Hastahanesinde,

24 Geçti Bor'un Pazarı

İstanbul'da Çamlıca Prevantoryomunda yattı. 1947 de İstanbul'a Çapa Kız Enstitüsüne tayin edildi...

1948 Kasımının ikinci günü sol tarafına felç geldi. Haydarpasha Numune Hastahanesine yatırıldı. Bu hâdisе bizleri pek korkutmuştu. Hastalanmasının ilk günlerinde ziyaretine giden akrabadan bir öğretmene: “Rüştü, bugün bağrım pek yufka. Çok ağladım”. Diyor, , sonra-Yunus'tan okumağa, daha doğrusu kekelemeğe başlıyor

**Bir garip öldü, diyeler,
Üç günden sonra duyalar,
Soğuk su ile yuyalar,
Şöyle garip bencileyin.”**

Tedaviden iyi netice alınmıştı. Konuşması epey düzelmiş, iyi ve düzgün yazılı mektupları gelmeğe başlamıştı. Yılbaşına doğru evine dönmüşken ikinci bir inme geliyor. Bu defa sol tarafına. Ondandır iyi, , kötü zamanları oluyor. İki yıl raporlu kalıyor. Sonra Fatih'teki Millet Kütüphanesine, hafif hizmete veriliyor. Ölümünden kurtulduğuna sevinmekle beraber konuşma ve hareket zorluklarından büyük ıstırap içinde nasıl olursa olsun yaşamak sevdasında, fakat ölümü aradığı anları da oluyor. Hele emeklilik işinin uzamasına çok üzülüyor, sinirleniyor. Nihayet 1952 başlarında emekliye ayrılıyor. Harem iskelesindeki evinde gûya rahata çekiliyor. Beni çok görmek istiyor, bazan yalvararak, bazan kahırlanarak çağırıyordu. O yılın yazında gittiğim zaman vaziyetini tasavvur ettiğimden iyi bulmuştum, fakat eski

şen, hareketli hali nerede idi?

1953 Haziranında İzmir'e gittiler. Orada yerleşmek istiyorlardı. Ağustosun 26 ncı günü sabahleyin yedide öldü. Elli yedi yaşında idi.

Namdar 1939 da Bursa'da öğretmen Süeda Hanım'la evlenmişti. Oğlu Âli Başak bugün 13, kızı Yeşim 11 yaşındadır. Seksen yaşındaki anamız, çok sevdiği büyük oğlunun ölümünden, habersiz Ankara'da, yanımdadır.

26 Geçti Bor'un Pazarı

ŞİİRLERİNDEN

GEÇTİ BORUN PAZARI

Başta kavak yelleri estiği günler hani ?
Beklediğin nişanlar, şerefler, ünler hani?
Aradığın sevgili, şanlı düğünler hani?

Selvi gibi ümitler döndü birer iğdeye,
Geçti Bor'un pazarı, sür eşeğini Niğde'ye.

Sende cevher var imiş bunu herkes ne bilsin.
Kimler böyle züğürdün huzurunda eğilsin ?
Şöyle bir dairede müdür bile değilsin.

Ne çıkar öğrenmişsin mesahayı pi diye,
Geçti Bor'un pazarı, sür eşeğini Niğde'ye.

Bilmemki ne olmağıt senin gayen, maksadın ?
Fare gibi kitapların arasında yaşadın.
Ne dans ettin eğlendin, ne sevdin kız kadın,

Kim dedi hey serseri gençliğine kıy diye ?
Geçti Bor'un pazarı, sür eşeğini Niğde'ye.

Gönül ne çalgı ister, ne eğlence ne de dans,
Ne güzel kadınların önlerinde reverans.
Kapandıkça kapandı bunca yıldır kahpe şans.

İhtiyarlık gölgesi perde çekti dideye,
Geçti Bor'un pazarı, sür eşeğini Niğde'ye.

Fırsatı iyi kolla, sakın olma dangalak,
Keyfine bak dünyada gülerek, oynayarak.
Sende iç şampanyalar, viskiler bardak bardak,

Dokunuyor üç kadeh şimdi bizim mideye,
Geçti Bor'un pazarı, sür eşeğini Niğde'ye.

Hasanın böreğine vaktinde yetişmeli,
Hiç durmadan gövdeye atıştırıp şişmeli.
Yanıpta kavrulmadan mükemmelen pişmeli,
Yoksa seni almazlar hiç bir yere çiy diye,
Geçti Bor'un pazarı, sür eşeğini Niğde'ye.

Bursa — 1933

POKER DESTANI

Keşiş'in eteğinde yasadım keşiş gibi
Bir lokma, bir hırkaya hu! diyen derviş gibi,
Arasıra destanlar yazarım bir iş gibi,

Bu aleme maksatsız, seyr-için gelmiş gibi
Harcadım hayatımı beş paralık fiş gibi.

Bu hayat pokerinde bize ancak pas düştü
Elime per gelmedi, ellere fulaşı düştü,

28 Geçti Bor'un Pazarı

Şimdi artık mahvolan ömrüm için yas düştü,

Yoksulluk, kimsesizlik çöktü kara kış gibi,
Harcadım hayatımı beş paralık fiş gibi.

Bu oyunda ben neyim? Tam mahvolmuş bir adam,
Kiminde kare-vale, kiminde var kare-dam,
Bir blöfle rest dedim, yıkıldı başıma dam,

Umutlarım önümde devrildi kiriş gibi,
Harcadım hayatımı beş paralık fiş gibi.

Ne kazançlar ummuştum girerken bu oyuna,
Üstün eller vurdular, hiç durmadan boyuna
Şimdi tamam benzedim kurbanlık bir koyuna,

Herkes tapınıyorken kendine fetiş gibi,
Harcadım hayatımı beş paralık fiş gibi.

Hep zarara uğradım, oynadımsa kaç seans,
Ben pot dedim, başkası yaptı beş misli rölans,
Kör olsun, uğramadı bir kerecik kahpe şans,

Bütün meziyetlerim battı bana şiş gibi,
Harcadım hayatımı beş paralık fiş gibi.

Saadet uma uma geçti ömrün yarısı
Bilmem niçin düşmüyor başımıza darısı,
Balarısı olmadım, oldum eşek arısı,

Herkes çalım satarken canlı bir afiş gibi,
Harcadım hayatımı beş paralık fiş gibi.

Bursa –1935

ÂŞIKLIK NE HALINA

Gönül sen ne sersemsin, ne körsün, ne sakarsın
Yulaksız bir su gibi her güzele akarsın.
Neye sebepsiz yere yüreğim yakarsın,

Göz koymaktan, ne çıkar elin günün malına,
Çapıtına çuluna, âşıklık ne halına.

Bu kara bahtını sen kambur gibi taşırsın,
Bir de topal eşekle kervana karışırsın,
Biler ara, basım dağdan dağa aşırırsın,

Senin her gün bir kambur yüklenirken dalına,
Çapıtına çuluna, âşıklık ne halına,

Bunca yıl uma uma eridin bir mum gibi,
Bu, umut mabudunu bekledin kayyum gibi,
Karardıkça, karardı, kara baht kurum gibi,

Bundan sonra devam et yine bakla falına,
Çapıtına çuluna, âşıklık ne halına, .
Eller aştı denizi, oturdun mu sen şapa,

30 Geçti Bor'un Pazarı

Herkesin yolu düz de seninki neden sapa,
Kulaklarını tıka gözlerini de kapa,

Bakma elin etine, kaymağına, halına,
Çapıtına çuluna, âşıklık ne halına.

Birisi yakalamış suna gibi bir kışı,
Öteki her gün– sarar başka güzel yıldızı,
Senin içinde yanar hiç olmayan bir sızı,

Güzeller geçer gider hep salına salına,
Çapıtına çuluna, âşıklık ne, halına.

Bu atalar sözüdür; Kim kazana, kim yiye,
Gönül bağlamamalı bu dünyada her şeye.
Ah şu güzelin, vay gözü dîye diye,

Ömrün dönüp gidecek bir yılan masalına,
Çapılma çuluna, âşıklık ne halına,

KARAMANIN KOYUNU

Oğul sana bir öğüt vereyim, dinle beni,
Ağzını açma sakın, açarsan aç keseni,
En candan bildiklerin tefe koyarlar seni,

Birer birer denedik olgununu toyunu,
Karaman'ın koyunu sonra çıkar oyunu.

El oğlunu bilmezsin, o ne hin oğlu hindir,
Pamuk gibi görünür, granitten çetindir,
Arkandan kuyu kazar, dibi yoktur, derindir,

Açılma el oğluna anlamadan soyunu,
Karaman'ın koyunu sonra çıkar oyunu

N e dişisine inan, ne erkeğine kan,
Dişisi erkeğinden olur daha afacan,
Yüzüne güle güle damarından çeker kan,

Önce koklatır sana gülünü, şebboyunu,
Karamanım koyunu sonra çıkar oyunu.

Senin aybını arar el oğlu bir iş gibi,
Arkanda dolaşırlar sanki müfettiş gibi,
Bırakırlar ortada seni bir ibiş gibi,

Öğretirler dünyanın körfezini koyunu,
Karaman'ın koyunu sonra çıkar oyunu.

Doğruyu görürsen de ulu orta anlatma,
Bağır, çağır, nara at, fakat sakın taş atma,
Elini uzat amma, boynunu hiç uzatma,

Sana ölçü verirler, uzatırsan boynunu,
Karaman'ın koyunu sonra çıkar oyunu.

Ne tilkiye eğri bak, ne de kurtlarla yarış,

32 Geçti Bor'un Pazarı

Ne etlisinden bahset, ne sütlüsüne karış,
Ağzını açık korlar sonra senin bir karış,

Nene gerek elin üç keçi, beş koyunu,
Karaman'ın koyunu sonra çıkar oyunu.

Bursa-1935

İŞTE GELDİK GİDİYORUZ...

Ne beklerdin, ne buldun sen yeryüzünde hey serseri?
Bilinir mi böyle yerde bir kimsenin öz değeri?
Unut artık bunca yıldır tükettiğin emekleri,

Devlet kuşu konsa bile istemem ben bundan geri,
İşte geldik gidiyoruz, şen olasın Halep şehri.

Sen pişirdin, sen yuğurdun, elin hamur karnın açtır,
Kursağına düşen en son tuzsuz, yağsız bulamaçtır,
Kimse bilmez kim kazanır bu oyunda, bu bir maçtır,

Yediğimiz emek aşı, içtiğimiz alın teri,
İşte geldik gidiyoruz, şen olasın Halep şehri.

Uğraşırsın, çabalarsın, parasını eller alır,
Bir gölgeye benzer umut, bir uzanır bir kısalır,
Çok umuda düşen kişi karanlıkta yaya kalır,

Bir oyuncak sanmış idik bir zamanlar koca dehri,
İşte geldik gidiyoruz, şen olasın Halep şehri.

Yüze geldi düne kadar köşesinde keyf çatanlar,
Vatansever oldu çıktı başımıza kaltabanlar,
Bizler bugün buyruk kulu, onlar ise kahramanlar,

Biz bataкта köprü olduk, başkaları geçti nehri,
İşte geldik gidiyoruz, şen olasın Halep şehri.

Bir kılkuyluk gelir sana çalım satar, kafa tutar.
Biler biler toplarsın sen, o binleri birden yutar,
Binbir çeşit ezgi hergün aşımıza ağı katar,

Bir boğazı tokluğuna çekiyorsun bunca kahır,
İşte geldik gidiyoruz, şen olasın Halep şehri.

Dinlenmeden bir gün başım gençlik böyle geldi geçti,
Olan işler yüreğimde birer birer yara açtı,
Neden sonra alık gönül karanlıkta akı seçti,

Kutlu olsun gelenlere bu uğursuz konuk yeri
İşte geldik gidiyoruz, şen olasın Halep şehri.

Bursa — 1936

ÇARŞAMBADIR ÇARŞAMBA...

Ey oğul bu âlemde maksadın yaşamaksa,
Al sana hiç modası geçmiyen bir siyasa,

34 Geçti Bor'un Pazarı

Bu sözü iyi belle, olsun şarta bir yasa,

İşte her yer süt Uman, her işimiz gül pembe,
Çarşambadır çarşamba, perşembedir perşembe.

Olsa da yılbaşımız her yılın: son kanunu,
Değişir mi kolayca sosyetenin kanunu,
Eter, gün âmirlerine söyleyeceksin şunu:

“Bugün dünden iyisin a sultanım merhaba!”,
Perşembedir perşembe, çarşambadır çarşamba.

Tuttuğumuz yol büyük bir medeniyet yolu,
Kılavuz mu istersin ? İşte bilginler dolu,
Şahlanmış gidiyoruz, sanki dizginler dolu,

Atlıyoruz ok gibi yılda bin bir mertebe,
Çarşambadır çarşamba, perşembedir perşembe.

Kendinden küçüklere sakın gösterme meyil,
Kas sallamayı öğren, büyük önünde eğil,
Sallanır şapkayla da, bas hep kavukla değil,

Eski kavuklar şapka, firaklar eski aba,
Perşembedir perşembe, çarşambadır çarşamba.

Nabza göre şerbet ver, herkesi sal umuda,
Cennet köşkündeyiz, de, olsak bile tamuda,
Şeftaliye benzet sen, benzese de armuda,

Bütün kötü görenler ya mürteci, ya kaba,
Perşembedir perşembe, çarşambadır çarşamba.

Böyle bitek tarladan umudunu kim keser?
Çıkmaktadır ortaya her gün yeni bir eser,
Kar yağar, güneş açar, uğurlu yeller eser,

Geceler çift doğurur, şimdi gündüzler gebe,
Çarşambadır, çarşamba, perşembedir perşembe.

Bursa — 1935

DÜŞÜN DELİ GÖNÜL, DÜŞÜN...

Hangi iğre girişirsen çıkarını iyi düşün,
Kulak verme el sözüne, kendini tart, yokla peşin,
Bilirsin ki, olacaktır bir yokuşu her inişin.

Bir halt ettin düşünmeden, durma uyuz gibi kaşın,
Düşün deli gönül, düşün, adam eşek mi alır kışın?

Nene gerek böyle uzun vâdeli bir alış veriş,
Kim dedi ki sana böyle belâlı bir işe giriş,
Bilmez misin her işte var böyle unu ipe seriş,

Çocuk gibi iş işlersin, işte kırkı geçti yaşın,
Düşün deli gönül, düşün, adam eşek mi alır kışın!

36 Geçti Bor'un Pazarı

Ben bilirdim, doğru olmak değişmiyen bir esastır,
Dediler ki, riyakâr ol, geçim yolu iltimastır,
Âlem yine o âlemdir, eski hamam eski tastır,

Şaştım kaldım bu işlere, isterseniz siz de şaşın,
Düşün deli gönül, düşün, adam eşek mi alır kışın!

Dost elinden yaralandın, sevgiliden cefa gördün,
Hayır yapmak istedikçe kötülendin, arttı derdin,
En sonunda yaka silkip bir köşeye postu serdin,

Bu işlerle yılan çıyan yuvasına döndü başın,
Düşün deli gönül, düşün, adam eşek mi alır kışın?

Pir aşkına uğraşırsın, hiç tınmadan bugün bile,
Diler murat kadehini doldururlar sile sile,
Gül ömrünü kül eyledin, kötülükle geldin dile.

Sayı bilmez, aramazsın arkasını için beşin,
Düşün deli gönül, düşün, adam eşek mi alır kışın ?

Kim erişmiş bu âlemde ereğine, ülküsüne,
Herkes uyar yaşadığı bir hayatın türküsüne,
Aldırmayın bu 'dünyânın sevgisine, komşusuna,

Ben bitirdim nöbetimi çekinmeden siz de aştın,
Düşün deli gönül, düşün, adam eşek mi alır kışın?

Bursa

HANİ O GÜNLER...

Hani bir saç teline yandığın kahbe günler?
Her an bir fâni adı andığın kahbe günler?
Fazilette, vefaya, aşka kandığın yünler?

Bu âlem mi değişti, ben mi değiştim bilmem?
Devran yine o devran, âlem yine o âlem.

O zaman bende yoktu bir şey sevgiden başka,
Hayatım akıyordu engin, derin bir aşka,
İhtilâller, savaşlar hepsi gelirdi şaka,

Nasıl söyler bu sözü bayramı gören matem,
Devran yine o devran, âlem yine o âlem.

Yeni güneşler doğdu, yeni mâbet yapıldı,
Eski putlar yıkıldı, yenilere tapıldı,
Herkes geceler gündüz oldu diye kapıldı,

Sanmayın gönüllerden eteği çekti elem,
Devran yine o devran, âlem yine o âlem.

Güneş yine o güneş, ışık yine o ışık,
Fakat sana görünen renkler karma karışık,
Yine insan eşeği yük çekmeğe alışık,

Emel diye taşıyor, her ağız kalın bir gem,
Devran yine o devran, âlem yine o âlem.

38 Geçti Bor'un Pazarı

Bu âlem eskiden de bu kadar çorak mıydı
Bugünkü kara kara, bugünkü ak ak mıydı?
Hasılı şimdikinden hiçbir farkı yok muydu ?

Bilmem ki, nasıl yazmış bunu keskin bir kalem ?
Devran yine o devran, âlem yine o âlem.

Karayı ak gösteren bir gaflet perdesiymiş,
Duyduğun güzel sesler hep hayalin sesiymiş,
Seni sarhoş eden de, bir. gönül bâdesiymiş.

Çünkü senin tahtında o zaman hakandı Cem,
Devran yine o devran, âlem yine o âlem.

Bursa-1936

KIRK GÜN TABAN ETİ...

Avcılıkla başlar tarihi beşer,
Öyleyse durmadan avlanmalıdır,
Lâkin bu iş biraz yorulmak ister,
Önceden beslenip tavlanmasıdır.

Kolay iş değildir, çoktur zahmeti,
Kırk gün taban eti, bir gün av eti.

Canın keklik ister, ördek vurursun,
Bıldırcın sanırsın, leylek vurursun,
Bir sürü içindi n bir tek vurursun,
Bir av bulunmaz, gezer durursun

Fakat sağlam tutmak gerek niyeti,
Kırk gün taban eti, bir gün av eti.

Bin türlü avcılık olur koruda,
Kimisi günlerce yatar pusuda,
Kimisi avlanır bulanık suda,
Kiminin ömrü de geçer uykuda,

Çile dolduranlar bulur himmeti,
Kırk gün taban eti, bir gün av eti.

Eter alanda olur, türlü avcılar,
Şakşakçılar, tuzakçılar, tavgılar,
Yavru bas taşıyan göz bağıcılar,
Gözleri sürmeli nice hacılar,

Hepsi de sabırla bekler kısmeti,
Kırk gün taban eti, bir gün av eti.

Avcılıkta bazan yürünmek gerek,
Yerinde bir posta bürünmek gerek,
İcabında yerde sürünmek gerek,
Bazan da şahlanmış görünmek gerek,

Çoktur sürünerek bulan nimeti,
Kırk gün taban eti, bir gün av eti.

Durur durur, bir turnayı vurursun,

40 Geçti Bor'un Pazarı

Bir ceylân isterken ayı vurursun,
Fırsat düşer bir kurt dayı vurursun,
Sansın varsa arslan payı vurursun,

**Hiçbir şeyde yoktur avın lezzeti,
Kırk gün taban eti, bir gün av eti.**

Bursa-1936

SEN GARİP BİR ÇİNGENESİN

İki gözüm, eller gibi safa sürmek hakkın değil,
Nene gerek apartıman, nene gerek otomobil,
Çok ağır da olsa yükün taşımayı vazife bil,

Bir yarışa girme sakın, altındaki topal eşek,
Sen bir garip çingenesin, telli zurna nene gerek..

Çadır senin nene yetmez, tutturmuşsun villa diye,
Üzüyorsun yüreğini, yat isterim ille diye,
Taştan taşa fırlatıyor felek seni bilye diye,

Ne anlarsın piyanodan, çal kavalı eğlenerek,
Sen bir garip çingenesin, telli zurna nene gerek...

Adam olmak kolay değil, amca ister, dayı ister,
Garip olan ne hak ile bir de aslan payı ister,
Armudun en iyisini dağda gezen ayı ister,

Eller gibi olamadım diye sakın üzme yürek,

Sen bir garip çingenesin, telli zurna nene gerek...

Açıkgözler yakalamış' her biri bir ballı petek,
Ne dökerler alın teri, ne çekerler ağır emek,
Sanki onlar yurt sahibi, sen ise bir uyuz medek,

Dik kafalı olma sakın, akıntıya çekme kürek,
Sen bir garip çingenesin, telli zurna nene gerek...

Sen ne zengin olacaksın, ne burjuva türedisi,
Suç kimdedir zati, yoksa talihinin kredisi,
Söndür artık içerisinde alevlenen her hevesi,

Kuru ekmek bulamazsın, canın ister yağlı börek,
Sen bir garip çingenesin, telli zurna nene gerek...

Telli zurna onlarındır, küheylan at onlarındır,
Sırmalı don onlarındır, takım dârât onlarındır,
Mor cepkenler onlarındır, kürkler kat kat onlarındır,

Sana yeter sırtındaki şu yamalı mintan gömlek,
Sen bir garip çingenesin, telli zurna nene gerek...

Varsın onlar bezensinler, varsın onlar kurulsunlar,
Varsın bütün hısım kavım birbirine sarılsınlar,
Sen bahtına küs de çekil, onlar bol bol serilsinler,

Onlar yesin muz, ananas, senin payın kabak, kelek.
Sen bir garip çingenesin, telli zurna nene gerek...

LEYLEĞİN ÖMRÜ

İstedik ömür geçirmek şöyle,
Sarılıp her gece bir ince bele,
Yaşamak sevgililerle elele,

Gül ile, sümbül ile, zambak ile,
Leyleğin ömür geçer lâklâk ile.

Bahtımızdan nice şeyler umduk,
Kol, kanad, kelle ve boynuz, kuyruk,
Bu emel salkımı hep kaldı koruk,

Ömrümüz geçti bizim bakmak ile,
Leyleğin ömrü geçer lâklâk ile.

Başı devletlileri hep övdük,
Gücü yetmezleri ezdik, dövdük,
Dediler: Hakka sövün, biz sövdük,

Ne kazandık bu kadar şakşak ile
Leyleğin ömrü geçer lâklâk ile.

Eskiden alna yazılmış bu kader,
Hiçe say varlığı sen etme keder,
Bülbülün inliyerek devri biter,

Çaydaki kurbağanın vakvak ile,

Leyleğin ömrü geçer lâklâk ile.

Yazık oldu şu geçen ömrümüze,
Yere batsın bu addlet, bu tüze,
Konsa devlet kuşu da üstümüze,

Yakışır mı başımızda ak ile,
Leyleğin ömrü geçer lâklâk ile.

Gizli hummalar ile yandı başım,
Boş emeller ile çalkandı başım,
Ne akıllandı, ne uslandı başım,

Ezmeli böyle başı tokmak ile,
Leyleğin ömrü geçer lâklâk ile.

Bursa-1937

EŞEĞE GEM VURMAYIN

Benim ağzım yandı, Aman siz dikkat edin.
Yalnız layık olan adama hürmet edin.
Haddini kim bilmezse ona hakaret edin.

Ele alçak durmayın, onu hakikat sanır.
Eşeğe gem vurmayın, kendisini at sanır.

İnsanların kimisi uyuz köpek gibidir,

44 Geçti Bor'un Pazarı

Kimisi ayı gibi, kimi eşek gibidir,
Tilkiye doğru olmak, hakka sövmek gibidir.

Namerdi okşamayın, onu bir tokat sanır.
Eşeğe gem vurmayın, kendisini at sanır.

Pehpehler, pohpohlarla çok itleri at yaptık.
Uçurduk da göklere alkıştan kanat yaptık.
Hiç yoktan başımıza koca saltanat yaptık.

Üstüne çul vursanız, it onu kanat sanır.
Eşeğe gem vurmayın, kendisini at sanır.

İşini uyduranlar, tilki gibi kurnazdır.
Silahı hep yalandır, zekası gayet azdır.
Yalanını tutsanız, fayda yok utanmazdır.

Yüzüne tükürseniz, onu kalafat sanır.
Eşeğe gem vurmayın, kendisini at sanır.

Gösterme karda gez de kimseye izlerini.
Kıymet bilmeyenlere arz etme cevherini.
Varlığını belli et, açmadan her yerini.

Bir hamal kayığını sarhoş bilmez, yat sanır.
Eşeğe gem vurmayın, kendisini at sanır.

Sözü yerinde söyle, demiri tavında döv.
Öveceğin adamı iyi tart da öyle öv.

Söveceğin adamın yüzüne tükür de söv.

Yüzüne tükürmezsen, onu, iltifat sanır.
Eşeğe gem vurmayın, kendisini at sanır.

Bursa-1937

HARMAN SONU DervİŞLERİN

Ne pek sevin, ne de yerin
Bir mânası yok kederin,
Yabancıyız bu yerin,

Doğrusunu al haberin:
Harman sonu dervişlerin.

Dün ne idik, bugün neyiz?
Bu varlığa bahaneyiz,
Yarın birer efsaneyiz,

Hiç düşünme derin derin,
Harman sonu dervişlerin.

Biter ümitlerin yağı,
Tükenir hayat ırmağı,
Geçer arzuların çağı,

Sonu gelir bu işlerin,
Harman sonu dervişlerin.

46 Geçti Bor'un Pazarı

Şöhret rüzgâr gibi uçar,
Bu dünya tez gelir geçer,
Talih seller gibi kaçar,

Bir gün bilinir değerini,
Harman sonu dervişlerin.

Önden koşanlar yorulur,
Bir gün hesabı sorulur,
Kızıl hırsları durulur,

Bu dizginsiz gidişlerin,
Harman sonu dervişlerin.

Geçer ilkbahar, yaz olur,
Kara kışta ayaz olur,
Pembe güller açmaz olur,

Bugün sıcak, yarın serin,
Harman sonu dervişlerin.

Bursa-1938

KOMŞUNUN TAVUĞU KAZ GÖRÜNÜR

Bir başa devlet tacı konsa, her şey fetholur,
Kımıldansa bir zafer, öksürse hikmet olur,
Karşısında insanlar hemen iki kat olur,
Parmağını oynatsa, o bir işaret olur,

Apar tapar yürüse herkese kız görünür,
Komşunun tavuğu kaz, karısı kız görünür.

İnsanların gözüne hakikat zor görünür,
Al pembeyi gösterin, onlara mor görünür,
Bazan kara bir marsık kıpkızıl kor görünür,
Ele geçen saadet nолursa hor görünür,

Ağızdaki bir nimet çürük sakız görünür,
Komşunun tavuğu kaz, karısı kız görünür.

İnsan oğlu nedense doymak bilmez bir açtır,
Elin tarlası bitek, kendinin ki kıraçtır,
Elin keçe külahı kendi gözünde taçtır,
Nasıl bağıryanıktır, hele bir ağız açtır,

Kendi karısı kuru, kızı cılız görünür,
Komşunun tavuğu kaz, karısı kız görünür.

Yeni yeni adamlar çıkar, haberimiz yok,
Onların arasında bizim hiç yerimiz yok,
Amcamız, dayımız yok, demek değerimiz yok,
Fakat bundan ötürü asla kederimiz yok,

Onların hünerleri bize yavuz görünür,
Komşunun tavuğu kaz, karısı kız görünür.

Devletin sofrasına çökmüşler devlet gibi,
Kapışıklar babadan kalma bir servet gibi,

48 Geçti Bor'un Pazarı

Bütün hısım akraba aramızda set gibi,
Karşıdan bakıyoruz biz üvey evlat gibi,

Başlarında kel olsa bize yıldız görünür,
Komşunun tavuğu kaz, karısı kız görünür.

Hamdolsun esir değil, vatandaşız bizler de,
Bol bol nefes alırsız hürriyetle her yerde,
Kimseye sır vermeyiz, derdimizi gizler de,
Fakat bizim lokmamız büyür o aç gözlerde,

Şerbet içsek şampanya, ayran kımız görünür,
Komşunun tavuğu kaz karısı. kız görünür.

Bursa — 1938

ÖLME EŞEĞİM ÖLME.,

Ne karışık işleri hallettim kitaplardan,
Çıktım açık alınla en zorlu hesaplardan,
Fakat midem bulandı şu yıldızlı kaplardan,
Sunulan şerbetlerden, yutturulan haplardan

Bütün ömür bekledim şu kâbus bitsin diye,
Ölme eşeyim ölme, yoncalar bitsin de ye.

Hayatı bir çekilmez yük gibi taşıyorum,

Ellere baka baka sabredip yaşıyorum,
İyi ki, fâni olmuş şu dünya aşıyorum,
Ya fâni olmasaydı nolurdu şaşıyorum,

Bekliyorum nerdeyse bir şafak atsın diye, .
Ölme eşeğini ölme, yoncalar bitsin de ye.

Âlemde ne kadar çok baylar var, bayanlar var,
Otomobilliler var, atlılar, yayanlar var,
Ne ben eli anladım, ne de anlıyanlar var,
Hepsinin başlarında akrepler, çıyanlar var,

Böyleyken istiyorum şu borum ötsün diye,
Ölme eşeğim ölme, yoncalar bitsin de ye.

Kimisi yakalamış şansını yelesinden,
Oturmuş kana kana içer emel tasından,
Sen korkmuş çekilmişsin el oğlu böylesinden,
Gizlenmiş bakıyorsun tevekkül kulesinden,

Alemin hercümerci bir sona yetsin diye,
Ölme eşeğim ölme, yoncalar bitsin de ye.

Mademki olamadın bir dalkavuk maskara,
Karaya ak demedin, aka demedin kara,
Mademki oynamadın sen ele bir dubara,
Ümidin bağlı kaldı elindeki bir zara,

Bekliyorsun şans eli bir düşüş atsın diye,

50 Geçti Bor'un Pazarı

Ölme eşeğim ölme, yoncalar bitsin de ye.

Hayatın baştan başa bomboş bir emek oldu,
Ömrünün bilânçosu sade beklemek oldu,
(Bu yıl da böyle geçsin bakalım) demek oldu,
Sabır aşısı, bulduğun biricik yemek oldu,

Bekledin bahtın kızı dizine: yatsın diye,
Ölme eşeğim ölme, yoncalar bitsin de ye.

Bursa — 1938

DAM ÜSTÜNDE SAKSAĞAN...

Bütün eski tanışlar şimdi bize yad oldu,
Kimisi saylöv oldu, kimisi damat oldu,
Kimisi Şirinleşti, kimisi Ferhat oldu,
Her birisi ülkede tanınmış bir ad oldu,

Bizler de iş edindik böyle destan yazmayı,
Dam üstünde saksığan vur beline kazmayı.

Onlar bizden daha sağ, bizden daha soldular,
Anlamadık bir türlü ne ettiler, noldular, .
Bizim gibi halk iken şimdi halkçı oldular,

Unuttular yollarda yaya gezip tozmayı,
Dam üstünde saksığan vur beline kazmayı.

Kulübeden çıkanlar hep apartımanlandı

Dün cılız gördüklerin , semizlendi, kanlandı,
Her birisi ün aldı, gururlandı, şahlandı,
Onları yetiştiren bilmem hangi bostandı,

Böyle kabaklar gibi kim istemez azmayı,
Dam üstünde saksağan vur beline kazmayı.

Nasıl uçurlarsa çocuklar balonları,
Biz de öyle uçurduk aramızdan onları,
Birden fazla değilken dizlerinde donları,
Şimdi vardır hepsinin bankada milyonları,

Öğrendiler karada dalgıç gibi yüzmeyi,
Dam üstünde saksağan vur beline kazmayı.

Gerçi biz bir milletiz sınıfsız, imtiyazsız,
Kuru ekmek yiyoruz çoklarımız piyazsız,
Yaşamaya ahsettik imtinansız, niyazsız,
Böyle nice yılları saydık baharsız, yazsız

Unuttuk çoktan beri sevinmeyi, kızmayı,
Dam üstünde saksağan vur beline kazmayı.

Varsın bütün tanışlar bizlerden uzak-olsun,
İsterse aramızda karlı buzlu dağ olsun,
Yeter ki, başımızda ulu Önder sağ olsun,

O bilir insanları birer birer süzmeyi,
Dam üstünde saksağan vur beline kazmayı.

SİZİNKİ TATLI CAN' DA

Görmüyoruz sanmayın iç yüzünü işlerin,
O doğru duruşların, o eğri gidişlerin,
Neler çiğnediğini hiç durmadan dişlerin,
Ne yolda olduğunu o yaldızlı fişlerin,

Biliriz yenileni kuzu mudur, tavşan mı?
Sizinki tatlı can da bizimki patlıcan mı?

Maroken koltukların çıkardınız tadını,
Yokladınız güzelin elcilini, yadını,
Şu ince belli kızı, şu fıkırdak kadını,

Ne dediniz olmadı, bir yosma mı, civan mı?
Sizinki tatlı can da bizimki patlıcan mı?

Sizler de bizdendiniz, ne çabuk ayrıldınız?
Her biriniz en yüce yerlere kayrıldınız,
Kiminiz doğruldunuz, kiminiz eğrildiniz,

Böylece zevk içinde yaşarsınız, yalan mı?
Sizinki tatlı can da bizimki patlıcan mı?

Yok mu ata malından azıcık pay bize de?
Adımız hiç görülmez pasaportta, vizede,
Biz de gezmek isteriz Londra'da, Gize'de,

İsterseniz gideriz hatta Portekiz'e de.

Bizim yerimiz sade Sivas, Erzurum, Van mı?
Sizinki tatlı can da bizim ki patlıcan mı?

Ne sorulur bilseydik, amcamız, dayımız mı?
Değilse nemiz eksik aklımız, boyumuz mu?
Yoksa beğenilmeyen bir kötü huyumuz mu?
İnanımız mı bozuk, kanımız, soyumuz mu?

Bizim kanımız başka, sizinki başka kan mı?
Sizinki tatlı can da bizimki patlıcan mı?

Bizler de sizin gibi yorulmak istiyoruz,
Divanda, encümende kurulmak istiyoruz,
İnsanlar sırasında görölmek istiyoruz,

Kırk yıl posteki gibi sürünen de insan mı?
Sizinki tatlı can da bizim ki patlıcan mı?

Süründük bu kadar yıl Aydın'da, Muş'da, Van'da,
Kahve gibi kavrulduk, dövüldük bu havanda,
Şöyle bir yaşamadık Karlisbat'da, Lozan'da,
Fakat arılar gibi çalıştık bu kovanda,

Balı, kaymağı sizin, bize acı soğan mı?
Sizinki tatlı can da, bizimki patlıcan mı?

AL KAŞAĞI GİR AHIRA...

Ey hakikat, sen ki hana el âleminden yakınsın,
Hiç kimseyle sözüm yok, haksız olan sakınsın,
Ben yazayım –doğru bir söz, her mecliste okunsun,
Niçin seni yolsunlar da eller sorguç takınsın ?

Zülf-ü yâra dokunurmuş, dokunursa dokunsun,
Al kaşığı, gir ahıra, yarası olan koçunsun.

Demokratiz gerçi bugün, fakat bundan ne fayda,
Kimi yaşar kulübede, kimi yaşar sarayda,
Kimi ekmek nafakası kestiriyor urayda,
Kimi alır oturduğu yerde beşyüz bir ayda,

Hem de vardır içlerinde aygır, eşek, at, tosun,
Al kaşığı, gir ahıra, yarası olan koçunsun.

Hep paradır her tarafta taptığımız hak diye,
Bu kuvvetle gösterirler karayı da ak diye,
Emretseler yakacağız Beytullah'ı yak diye,
Uzatırız boynumuzu, kelepçeyi tak diye,

Hakkı dahi vuracağız, yeter densin, vurulsun?
Al kaşığı, gir ahıra, yarası olan koçunsun.

Jurnalcilik, riyakârlık geçer akça mal gibi?
Namusu da yemişlerdir çoklarımız bal gibi,
Kahbeliği bürünmüşler üstlerine şal gibi,
Bilâperva eğilirler her kuvvete dal gibi,

Sen milletin derdine yan, onlar kına yakınsın,
Al kaşığı, gir ahıra, yarası olan koçunsun.

Boklarında mücevher mi bulunmuş bu itlerin?
Bu milletin ensesinde çullanan ifritlerin,
Bir keyf için boğdurulan, ezilen yiğitlerin,
Vatan, millet bayrağında can veren şehitlerin,

Herkes memnun durumundan bize kimler acınsın?
Al kaşığı, gir ahıra, yarası olan koçunsun.

Her çağında böyle midir bu dünyanın düzeni?
Eoğlu bak yutturuyor lüfer diye sazını,
Millet bir gün zora gelip kaldıracak kazanı,
Seyreyleyin siz o zaman devrileni, sızanı,

Ey dünya sen ne maskara, ne döneş bir acunsun?
Al kaşığı, gir ahıra, yarası olan koçunsun.

Bursa-1939

GİDEN AĞAM, GELEN PAŞAM...

Ne evim var, ne postum var,
Ne düşmanım, ne dostum var,
Ne kimseye bir kasdım var,
Ne pabucum, ne mestim var,

İşte hırkam, işte asâm,

56 Geçti Bor'un Pazarı

Giden ağam, gelen paşam.

Bu toprakta ben bir ferdim,
Varlığımı hiçe verdim,
İylik umdum, kemlik gördüm,
Açmıyorum, çoktur derdim,

Kime açıp kime deşem,
Giden ağam, gelen paşam.

Yalnız bizi soymuyorlar,
Hiç kimseyi kovmuyorlar,
Milyonlarla, doymuyorlar,
Bağrıışsak da duymuyorlar,

İşte sacım işte maşam,
Giden ağam, gelen paşam.

Duyacaklar, görecekler,
Başa çorap örecekler,
Kızıp beni sürecekler,
Defterimi dürecekler,

Nasıl kızam, nasıl coşam?
Giden ağam, gelen paşam.

Bursa-1939

İKİ GÖNÜL BİR OLUNCA...

Gece gündüz içmek gerek muhabbetin tasından,

Sarhoş olup geçmek gerek bu dünyanın yasından,
Mey temizler insanları dedi kodu pasından,

**Meyhanede kaynaşınca insanlar bir can olur,
İki gönül bir olunca, samanlık seyran olur.**

Hor görmeyin biz de varız değme kuldan
Ulu yuz, Biz de Adem babamızın bir günahkâr oğluyuz,
Biz de zalim, can yakıcı bir sultanın kuluyuz,

Bir sultana kul olanlar âleme sultan olur,
İki gönül bir olunca, samanlık seyran olur.

Gerçi beylik, efendilik bugün kanunda yasak,
Siz gene bir efendiye başımızı dayasak,
Olmaz idik el âlemin elinde bir oyuncak,

Sevdiğinden ayrılırsa insan perişan olur,
İki gönül bir olunca, samanlık seyran olur.

Bir kapıya kül olursan her işin asan olur,
Gün gün artar paran pulun, katrayken umman olur,
Efendinin bir nazarı en büyük ihsan olur,

Bu nazara eren kişi, baş iken başkan olur,
İki gönül bir olunca, samanlık seyran olur.

Bir kapıya kul olurken benliği silmek gerek,
Efendinin dileğini lep demeden bilmek gerek,

58 Geçti Bor'un Pazarı

Her nimeti, her hikmeti sözünde bulmak. gerek,

Canla başla kul olursan efendin hayran olur,
İki gönül bir olunca, samanlık seyran olur.

Başkanların çoğu zaten iyi kulluk yapanlardır,
Bu dünyaya doğru yolu keşfederek sayanlardır,
Hakikata değil, yalnız efendiye tapanlardır,

Hakikata kulluk yapan mamur olmaz, viran olur,
İki gönül bir olunca, samanlık seyran olur.

Bursa — 1939

ANLIYANA SİVRİSİNEK SAZ GELİR...

Toysun oğul, her ne desem vız gelir,
Doğru sözüm hor görülür, yoz gelir.
Her yeni şeyden sana bir hız gelir,
Her köşeden bir nice avaz gelir,

Anlıyana sivri sinek saz gelir,
Duymıyana zurna, davul az gelir.

Durma çalış, damgalı bir kul gibi,
Kendini harcan el için pul gibi,
Kiler otursun, yaşasın gül gibi,
Bağrını aç ortaya ser yol gibi,

Anlıyana sivri sinek saz gelir,

Duymıy ana zurna, davul az gelir.

Ak denilen her söze olmaz inan,
Girdisi var, çıktısı vardır aman,
Aç gözünü şimdi değışti zaman,
İçkisi de, çalgısı da çok yaman,

Meclise kanun yerine caz delir,
Duymıyana zurna davul az gelir.

Ömrünü harcanma eşekler gibi,
Salta duran uslu köpekler gibi,
Ol da demem zırh fişekler gibi,
Serçeye imrenme hemen kaz gelir,

Anlıyana sivri sinek saz gelir.
Talih atı gözleri görmez döner,

İğretiye binmiş olan tez iner,
Bir gece gökte nice yıldız söner,
Bavlıyacak yıldızı bilmek hüner,
Karga uçarsa önüne baz gelir,

Anlıyana sivri sinek saz gelir,
Önce bu âlem sana pek hoş gelir,

Gitgide renkler silinir, loş gelir,
Beklediğin posta döner, boş gelir,
Gök bulanır, gün kısalır, yaz gelir,

60 Geçti Bor'un Pazarı

Anlıyana sivri sinek saz gelir.

Bursa-1940

PİR AŞKINA HİZMET...

Ortalık dalgalıdır işte gene,
Girecek sanmayınız bir düzene,
Boş umutlarla gönüller bezene,
Değiliz yurdun öz oğlu, bize ne

Ali yükseldi de Ahmet düştü,
Bize pir aşkına himmet düştü.

Yola çıktık, nice menzil aştık,
Bir nice zahmet ile uğraştık,
Doğruyu söyleyelim, hep açtık,
Vatanın sofrasını paylaştık,

Herkesin hissesine et düştü,
Bize pir aşkına hizmet düştü

“Hânı yağma” ya girenler şendi,
Her taraf onlara bir gülşendi,
Gizli bir emrile ‘Yağma!’ dendi,
Kuzular yendi, piliçler yendi,

Ellere türlü ganimet düştü,
Bize pir aşkına hizmet düştü.

Bir alay âşıkı şeydalarlık,

Gece gündüz koşarak ağlardık,
Kûy-i dildara nihayet vardık,
Yârin etrafını birden sardık,

Pinti engellere kısmet düştü,
Bize pir aşkına hizmet düştü.

Bir bölük safderun kimseleriz
Taş basar bağrımıza, sabrederiz,
Yoksuluz, boynu bükük derbederiz, .
Şükreder de ne verirlerse yeriz,

Kapıda hep bize növbet düştü, .
Sade pir aşkına hizmet düştü.

Bönmüşüz aşk ile divanelere,
Sığmıyor hâletimiz hanelere,
Teşneyiz kevser-i rahmet esere,
Aşka, ulviyete bigânelere,

Bezm-i vuslette muhabbet düştü,
Bize pir aşkına hizmet düştü.

Bursa-1940

YAYA KALDIN TATAR AĞASI.

Atı alan almış kaçmış,
Üsküdar'ı geçen geçmiş,
Beklediğin fırsat uçmuş,

62 Geçti Bor'un Pazarı

Sana da kalmış tasası,
Yaya kaldın tatar ağası!

Beklediğin şeyler nerde?
Hepsi yabancı ellerde...
Senin işin ne bu yerde?
İstedin ki, perde perde,

Açılsın ömrün mânası,
Yaya kaldın tatar ağası!

Pinekledin köşe bucak,
Her zahmete açtın kucak,
Kalmadı baş, yürek, bacak,
Eyüp sabrı bu olacak,

Hâlâ yaşamak hülyası,
Yaya kaldın tatar ağası!

Kismet kapısı kapanmış,
Dünya nimeti tükenmiş,
Ciğerin odlara yanmış,
Tevekkül sana kalanmış,

Yoktur bu derdin devası,
Yaya kaldın tatar ağası!

Yaktında menzili tuttun,

Fakat atını çatlattın,
Gittin de muhtara çattın,

Demenin geldi sırası
Yaya kaldın tatar ağası!

İlim, sanat, marifet hey,
Vatan, millet, memleket hey,
Namus, iman, hamiyet hey,
Can ve, gönülden hizmet hey!

Kalın kafanın dâvası,
Yaya kaldın tatar ağası!

Ankara-1942

YAĞMA HASAN'IN BÖREĞİ

Devlet malı deniz derler,
Yemiyenler domuz derler,
Yiyen olur semiz derler,
Oraya ver omuz derler,

Çekeçeksin bu emeği,
Yağma Hasan'ın böreği.

Filân yüz, elli, bin almış,
Öteki üç yüz bin çalmış,
Hazine tam takır kalmış,
Devlet yeni salgın salmış,

64 Geçti Bor'un Pazarı

Elbet vermektir geređi,
Yağma –Hasan'ın böreği.

Yapmışlar yeni teşkilât,
Koymuşlar bol bol tahsisat,
Sen altından şilteni sat,
İster kuru yerde aç yat,

Fakat getir, dök parayı,
Yağma Hasan'ın böreği.

Ayda beş yüz neye yeter ?
Bayan oynar her gün poker,
Birkaç binlik gelir ister,
Oğlan onu metresle yer,

Düşünme hiç başka şeyi,
Yağma Hasan'ın böreği.

Yazık oldu sana Hasan,
Günden güne artar tasan,
Bir görünmez elde kasan,
Üstünde zıplayıp basan,

Elin maskara köpeđi,
Yağma Hasan'ın böreği.

Ankara-1942

HANCI SARHOŞ, YOLCU SARHOŞ...

Bir kör doğuşu gidiyor,
Bilmiyor vuran çalanı,
Birkaç serseri köftehor,
Tutmuşla, bütün alanı,

Sen ne desen, ne yapsan boş,
Hancı sarhoş, yolcu sarhoş. .

Bir şey durmuyor temelli,
Ne cevher, ne değer belli,
Şuna beş yüz, buna elli,
Kimi oynar çifte telli,

Uzaktan hak, manzara hoş,
Hancı sarhoş, yolcu sarhoş.

İlim, topal, sanat sağır,
İşin durumu çok ağır,
Senin sırtın olmuş yağır,
Kimse duymaz bağır, çağır,

Dört bir yana habire koş,
Hancı sarhoş, yolcu sarhoş.

İmtiyazlı adamlar var,
Çok da nazlı adamlar var,
Kütün devlet onlara yâr,
Sen istersen durma yalvar,

66 Geçti Bor'un Pazarı

Uğraş, çalış, çabala coş,
Hancı sarhoş, yolcu sarhoş.

Zekâ sandalyadan gelir,
Dehâ koltukta yükselir,
Servet fazilet demektir,
İster kudur, ister delir,

Farkedilmez ipek, floş,
Hancı sarhoş, yolcu sarhoş.

Olanı hoş görüş hikmet,
Alkışlamak da siyaset,
Hiç üzülme, etme haset,
Susmak en büyük kiyaset,

Yum gözünü her taraf loş,
Hancı sarhoş, yolcu sarhoş

Ankara-1942

ÇIKMADIK CANDA ÜMİT VAR...

Bahta bağlıdır işimiz,
Yazdan bilinmez kışımız,
Hep gösteri gidişimiz,
Elliye vardı yaşımız,

Bir türlü baht olmadı yâr,
Çıkmadık canda ümit var!

Lâf söyledi bal kabağı,
Uşaklar tul tu tabağı,
Gezdirdiler dağı, bağı,
Erir yüreklerin yağı!

Hiç kalmadı utanma, âr,
Çıkmadık canda ümit var!

İşimiz hep bir zar işi,
Ona bağlıdır her kişi,
Ya atacaksın düşeşi,
Ya satacaksın geçmişi,

Bekle vakit olsa da dar,
Çıkmadık canda ümit var!

Kölelerden başkan yaptık,
Baylardan külâhı kaptık,
Bir özge Tanrıya taptık,
Hasılı sapıttık, saptık,

Geçecek mi bu dalgalar,
Çıkmadık canda ümit var!

Değer verdik yapıntıya,
Gösterişe, akıntıya,
Yapı deriz yıkıntıya,
Gidiyoruz akıntıya,

68 Geçti Bor'un Pazarı

Bilmem nedir bundan çıkar,
Çıkmadık canda ümit var!

Hoştur yatıp da uyusak,
Ağız açmak oldu yasak,
Bir alay baldırı çıplak,
Burada bey, orda uşak,

Bilmem nasıl gelir bahar,
Çıkmadık canda ümit var!

Ankara — 1943

SU TESTİSİ SU YOLUNDA KIRILIR..

Güvenilmez dostluğuna feleğin, .
Düz ovada eteğine sarılır,
Kurtulursun güçlü ise bileğin,
Fakat kişi her gün ölür, dirilir,

En sonunda bir vargıya varılır,
Su testisi su yolunda kırılır.

Yeni bir can topluluğa atılır,
Bir su gibi koca sele katılır,
Irmak olur bu ırmakta yatılır,
Ne ak tenler bu ırmakta tutulur,

Akar, coşar bir gün olur yorulur,
Su testisi su yolunda kırılır.

Karşılaşır bin bir çeşit kişiyle,
Kimi dalmış yalnız kendi işiyle,
Kimi kazar mezarımı dışıyla
Kimi oynar kendi harmanbışıyle (1),

Kimi kızar, kimi küser darılır,
Su testisi su yolunda kırılır.

Günler geçer mayıs olur, mart olur,
İçindeki arslan koca dert olur,
Tilki olur, köpek olur, kurt olur,
Yaban iller, dağlar ona yurt olur,

Bir gün onun defteri de dürülür,
Su testisi su yolunda kırılır.

Oyuncaktır toplulukta arımız,
Hiç farketmez kirlimizle durumuz,
Gececektir hep yaşımız, kurumuz,
Kırmızımız, akımızla, karamız,

Her güzelin bir eksiği görülür,
Su testisi su yolunda kırılır.

Bir çırpınış yerin her bir ferinde,
Ayısında, kurusunda, kurdunda,
Rahat değil kimse kendi yurdunda,
Kimi parti, kimi pırtı derdinde,

70 Geçti Bor'un Pazarı

Bay oldum der, kimi çıkar kurulur,
Şu testisi su yolunda kırılır.

İstanbul — 1948

(1) Konya'da küçük çocukların oynadıkları bir toprak
oyunu.

TEZEKTEN TERAZİNİN...

Deveye neden böyle boynun eğik, demişler,
Deve dudak bükerek, nerem doğru ki, demiş.
Birbirini karşılar her yerde bütün işler,
Bir yerinde bozukluk oldu mu aksar o iş.

Şaşkın kaptana düşer, dümeni bozuk gemi,
Tezekten terazinin b.ktan olur dirhemi.

Bir araba istersin, koşumu çözüc olur,
Otobüse bakarsın, yastığı bozuk olur,
Otomobil tutarsın, keseye kazık olur,
Hasılı şu yollarda hep bize yazık olur,

Bir komedi zanneder seyreden bu dramı,
Tezekten terazinin b.ktan olur dirhemi.

İlim, sanat, fazilet hedef almış geçimi,
Bakın neye benzedi yeni şiirin biçimi,
Daha nasıl açayım bilmem size içimi,
Böyle düşkün sürünün böyle olur seçimi

Senin umduğun şeyler bilmem bize göre mi?
Tezekten terazinin b.ktan olur dirhemi.

Neye böbürlenirsin bir pul etmez diyetin,
Elbet sonu kof çıkar püften olan niyetin,

Sakisi böyle olur böyle bir cemiyetin,
Böyle biter cümbüşü böyle bozuk heyetin,
 Böyle uyuz Aslı'nın kambur olur Kerem'i,
 Tezekten terazinin b.ktan olur dirhemi.
Ele geçen fırsatı hemen kavra belinden,
Çalış kütük kapmaya sen zamanın selinden,
Günün türküsü neyse o düşmesin dilinden,
Bahtın sana gülmezse hayr-umma el elinden,
 Kendi başına sürer kelin olsa merhemi
 Tezekten terazinin b.ktan olur dirhemi.
Sakin namert aşına sokma elini yakar,
O tıkinsın, sen yutkun, bu da elbet can sıkar,
Bir iyilik yaparsa bin kere başa kakar,
Böylelerden gelecek iyilikten ne çıkar?
 Öylesine hayr-eder bir soysuzun keremi,
 Tezekten terazinin b.ktan olur dirhemi.

YILLIK DESTAN

Namdar Rahmi, eski âşık tamı destanlar da yazmıştır. Bunlardan 1935 – 36 yılları vukuatını toplıyan bir destanı şok sevdiği arkadaşlarından Tahsin Nahid Uygur'a göndermiş. Başka yerde çıkmamış olan bu uzunca destanı da o yılların, hususiyle Bursa mektepler muhitini ilgilendiren olaylarını tesbit etmiş olması bakımından kitaba eklemegi uygun bulduk.

1

1935 – 36 da,
Olan vukuatı edeyim beyan,

72 Geçti Bor'un Pazarı

Yapayım şöylece ben bu haltı da,
Sen kimine serin, kimisine yan.

2

Uzun yolculuğa çıktı Yüceldin,
Öyle bir yolculuk ki, sonu çetin,
Samsun'da , nûş etti, ecel, şerbetin,
İçmez olmuş iken ne mey, ne duhan.

3

Bursa'da bu kara haber yayıldı,
Dostlar kimi yandı, kimi bayıldı,
Bu çok büyük bir felâket sayıldı,
Yıkıldı, dağıldı meclis-i yâran.

4

Gidip gelmemek var, gelip bulmamak,
Derler bu çok doğru bir söz muhakkak,
Hilmi niçin oldun sen bizden uzak,
Bizlerde koma dm takat-ı derman.

5

935 ağustos dördü,
Başımıza böyle bir matem ördü,
Felek böyle nice matemler gördü,
Böyle ne canları yok etti Devran.

6

Meğer bu felaket yalnız değilmiş,
Anladık talihin boyu eğilmiş,
İnananlar dedi, bunda var bir iş.
Demek istediler: Hikmet-i Yezdan.

7

Teşrini saninin yine dördünde,

Güneş görünmedi arz üzerinde,
Korkudan saklandı gayet derinde,
Ortalığı tuttu sis ile duman.

8

Sabah vakti getirdiler bir haber,
Memduh'un zevcesi ölmüş dediler,
Meğer intiharmış, ölümden beter,
Şaşırp okudu, herkes: Fesuphan.

9

Duyar duymaz koştuk matem evine,
Lânet okuyarak ölüm devine,
Feleğin tükenmez kabriyle yine,
Bir saadet yurdu olmuştı viran.

10

Memduh pek üzölmüş, harap olmuştı,
Ağlamaktan gözlen kan dolmuştı,
Ta besabah saçlarını yolmuştı,
Teselliye koştı cümleten ihvan.

11

Ne mümkün teselli böyle bir derdi,
Eyyüp bile olsa kendisin yerdi,
Tanrım ben bu hale dayanmam derdi,
Onun sabrı bile bulurdu payan.

12

Bir an için Memduh çıktı odadan,
İşittik ansızın iki el dan dan,
Hemen fırlayarak koşuştı ihvan,
Cümlemizi esirgesin Yaradan.

13

74 Geçti Bor'un Pazarı

İki el tabanca bitirmiş işi,
Gördük ki, yatıyor Memduh'un nâşı,
Nasıl etsin buna tahammül kişi,
Dünya gözümüze kesildi zindan.

14

İki canı birden koyduk mezara,
Takat yoktu bizde feryad-ı zâra,
Münkirler de inandılar nazara,
İsabet-i nazar hak imiş inan.

15

Ne cilveler varmış Çarhın oyununda,
935 yılı koynunda,
Bu ettiği işler kalsın boynunda,
Yetişmez mi verdik bir hayli kurban.

16

Bilmem Akrep miydi bu yılın adı,
Kimsenin ağzında lezzet koymadı,
Yılan, akrep, ejder veyahut cadı,
Her ne şeyse çıktı, gitti aradan.

17

İkinci teşrinin ilk haftasında,
Bir havadis çıktı hikmet-i Hûda,
Kudurmuş Duçe'nin kafatasında,
Ortaya atıldı gizlenen pilân.

18

Mussolini kurt başını kaldırdı,
İtalya'yı Eritre'ye saldırttı,
Habeş elin asker ile doldurdu,
Göklere yükseldi feryad-ı figan.

19

Türk her zaman alicenaptır gayet,
Mazluma gösterir her zaman şefkat,
“Bizimkiler” diye tutturdu millet,
Habeşliyi zannettiler müslüman.

20

Halk koyuldu havadisi takibe,
Bu sefer, benzedi ehli salibe,
Habeşistan maruz kaldı tahribe,
Her taraftan sür sal etti İtalyan.

21

İtalya bizim de düşmanımızdır;
Her an göz diktiği vatanımızdır,
Gözünü yıldırان arslanımızdır,
Atatürk’ten korkar gidi bi-taban.

22

Aynı yıl birinci kâhun on yedi,
Sami Argüden’e bir müjde geldi,
Ankara’ya müdür oldu, yükseldi,
Bu haberle olduk cümlemiz şadan.

23

Artık uğur yılı girdi diyelim,
Keyfimize bakıp içip yiyelim,
Elbette benim de kalmaz boş elim,
Benim de koynuma girer o cânan.

24

Biraz da mevsimden bahsetmek gerek,
Havalar hoştu, gayetle gevrek,
Caizdir bu yit kış görmedik desek,

76 Geçti Bor'un Pazarı

Öyle ki, denilse ilkbahar şayan.

25

Zemheride her yer yemyeşil oldu,
Kirazlar, elmalar çiçekle doldu,
Çiçek ne ki, hem de meyvalar oldu,
Piyasaya kiraz verdi bahçıvan.

26

Ta şubat ön birde düştü yere kar,
Çokları dediler, bu hava sakar,
Tanrının rahmeti her yerden akar;
Böyle istihraçlar olur hep yalan.

27

İstanbul'da müthiş fırtına çıktı,
Hayli evler, damlar, köprüler yıktı,
Dediler: çok kimse canından bıktı,
Olmamış tarihte böyle bir zaman.

28

Alemleri uçtu minarelerin,
Altı üste çıktı inan ki yerin,
Bu hâdiseden de ölsün haberin,
Gafil kalmıyasın bu maceradan.

29

Bir de torik bolluğunu işittik,
Hep yer yer birikmiş milyarlar torik,
Toriklerle dolmuş sanki her delik,
Bize ne torikmiş yahut ki sazan.

30

Lâkin millet bundan çıkarmış ahkâm,
Çok tecrübe bunu göstermiş tamam,

Torik bol olursa hasılı kelâm,
Gayet müthiş harpler alırmış meydan.

31

Vâkıa dünyanın hali pek ergin,
Milletlerin sınırları çok gergin,
Daha dün çıkmışken kavgadan bezgin,
Nasıl bu azgınlık oldu nümayan.

32

Atamanlar Ren'e girdi, dikildi,
Fransızın birden boynu büküldü,
Korkusundan sınırında irkildi,
Çünkü gem aزیya aldı Alaman.

33

Alaman der: biz müsavat isteriz,
İngiliz der: bir her zaman misteriz,
Fransız der: biz de size gösteriz,
Lokarno'da, elimizde var ferman.

34

Rus diyor ki: nerde benim dengim var?
Yirmi milyon askerim var, tankım var,
Alman kafa tutar ise çengim var,
Ey Fransız, arkadayım sen dayan.

35

Aman bize dokunmasın bir ucu,
Tanrı oldun bizim mülke korucu,
Atatürk'e bozdurmasın orucu,
Biz atlattık çünkü hayli imtihan.

36

Yine kendimizden bahsedelim biz,

78 Geçti Bor'un Pazarı

Ne lâzım çimdi dağ, bâdiye, deniz,
Yeni bir haberle-yandı içimiz,
Hem sevindik buna hem olduk giryan.
37

Aldığımız haber ki: Tahsin Nahit,
Gidiyormuş Ankara'ya pür ümit,
Yolun açık olsun, git birader git,
Kapatamaz seni perde-i nisyan.
38

Demek şimdi Tahsin Uygur'dan olduk,
Pirince giderken bulgurdan olduk,
Dârı gördük amma Mansur'dan olduk,
Bezmimiz dağıttı Hallâc-ı zaman.
39

Tahsin Nahit başımızın tacıdır,
Bu ayrılık bize gayet acıdır,
Burada kalanlar hep duacıdır,
Yâver olsun ona devri bi aman.
40

Tıynetinde mertlik, asalet vardır,
Hem âlicenaplık, hem şecaat vardır,
Hem ağırlık hem de nezaket vardır,
Hâsılı çok temiz oğlandır oğlan.
41

İnsanlar ne tuhaf karakter taşır,
Ruhlar birbirini bulur kaynaşır,
Anlaşarak sevişmeğe aynaşır,
Ne çare çok sürmez gelir bir hazan.
42

Ne mümkün ulutmak onun şahsını,
İlk görüşte sermiştik his Tahsin'i,
Bundan sonra yayacağız bahsini,
Tatlı bir hâtıra kaldı armağan.

43

Bahsi acı açtın acı bitirme,
Saçma yazıp, sen aklını yitirme,
Okuyana, gayrı bıktık dedirme,
Artık sözüne bir sonuç ver ozan.

44

Bizi bir gün buluşturur bahtımız,
Söz vermiştik zati vardır ahdimiz,
“Çamlı Köşkte kurulacak tahtımız,
(940) tadır verilmiş peyman.

45

KARATAY, sarmayı attın, savurdun,
Kahve diye arpa nohut kavurdun,
Kavut yiye yiye şişti avurdun,
Gören de zanneder bunu bir destan.

Aziz kardeş,

Sen bu destanı bir sene falan idare et. Biz öyle kolay kolay mektup yazar takımdan değiliz. Rivayete göre sen bana da bir mektup yazmışsın. Almadım amma, almış kadar memnun oldum. Bu yazı kafa isi değil, kafiye işidir. Ne yapalım harifte kafa yok ki... Almanca ders bitmek üzeredir, biz de bittik amma.

Ben Rıza'ya bakıyorum, Rıza bana. Baha ne yazayım dedim, benden de bir selâm yaz da dolsun dedi. Ondan

80 Geçti Bor'un Pazarı

da bir selâm. Hanımefendiye hürmetler, Erdal'la Erdem'in
gör erinden yine elleriz. Senin de...

N. R. KARATAY

EK

Türkiye'ye yayıldı ve bana yeni bir stil verdi.
Her yerden bu vadide manzumeler yazılıyor, benimkine
nazireler yapılıyor. Bir gün Ankara'da, Gazi Terbiye
Enstitüsünde, dersten sonra –otobüse giderken
Fransızca şubesinden bir kız talebem geldi: **“Babam
sizinle görüşmek istiyor”** dedi. Birlikte şehre indik.
Denizli'den geliyormuş, orada öğretmenmiş, benim
destanlarımdan bahsetti ve: **“Senin bütün şiirlerin
bizim defterlerimizde yazılıdır, hattâ Salla Başını, Al
Maaşını, dönemli şiirine Tabir Hayrettin de bir hayli
mısralar katmış.”** dedi. Bu söz büyük bir karanlığı
aydınlatıverdi, çünkü benim olmayan bu destan, için
beni –karakollarda dolaştırmışlar, polislerle evimi
arattırmışlardı. O manzumede hakikaten nefis parçalar
vardı, hep benim sanıyorlardı (...) ili
malmüdürlüğünden bir gencinmiş, diyorlardı; meğer o
harikulâe mısralar benim Afyon'da arkadaşım –olan
Tahir Hayrettin'inmiş, fakat halk onları hâlâ bana isnat
etmekte devam etmektedir.

SALLA BAŞINI, AL MAAŞINI

Ey inleyen zavallı; bulmuşsun kırk yaşını
Kazanmak istiyorsan bu hayat savaşını
Yemelisin hakikat denen zehir aşını !

Ne derlerse hu deyip hemen salla başını
Gerdan kır, belini bük, her ay al maaşını

Tatar ağası gibi öyle dolaşma yaya,
El oğluna baksana ne ar kalmış, ne haya !
Sen de bulup bir dayı hemen arkanı daya !

O ne derse hu deyip hemen salla başını,
Gerdan kır, belini bük her ay al maaşını !

Kör kadıysa şehla de, incitme düz tabanı,
Düşküne ver nasihat, kodamana arkanı !
Zengin ol sen de aşır her dağdan arabanı !

Tekerine taş korlar sallamazsan başını,
Dilini tut uslu dur, her ay al maaşını !

Bir kalantor görünce yerlere kadar eğil,
El pençe ol, divan dur, bu şerefsizlik değil !
Uşaklığını meziyet, rıyayı fazilet bil !

Kim ne derse desin hemen salla başını
Gerdan kır, belini bük, her ay al maaşını !

Tıkamış kulağını herkes hakkın sesine,
Bir cevahir kutusu olsan kimin nesine ?
Seni feda ederler elin çingenesine !

82 Geçti Bor'un Pazarı

En iyisi hu deyip salla başını
Gerdan kır, belini бүk, her ay al maaşını !

Şeflerle iyi geçin, amirle bul arayı,
Azıcık sen de öğren dalgayı, dubarayı,
Bırakıver kanasın vicdan denen yarayı !

Ne derlerse desinler hemen salla başını,
Gerdan kır, belini бүk, her ay al maaşını !

Köpeklerle boğuşma, tepişme katırla,
Hamamda kavga olmaz sütü bozuk hatırla !
Kulağına küpe yap, bu sözümü hatırla ;

Kim ne derse hu deyip salla başını,
Gerdan gır, belini бүk, her ay al maaşını !

Diyorlar ki taç bile baş eğilmezse konmaz,
Önünde eğilirsen kılıç bile dokunmaz !
Dik durdukça bir başa devlet kuşu konmaz !

Bu dünyada kaide sallamaktır başını,
Eğil, бүköl, gerdan kır, her ay al maaşını !

Bir güvercin eder mi atmacalarla yarış?
Öğrenmedin dünyayı gezdin karış karış !
Gel vazgeç bu sevdadan, haydi kervana karış !

Ne derlerse hu deyip hemen salla başını,

Sürüden ayrılma ki versinler maaşını !

Artırmaya konmuştur terfiler maliyede
Bu usulle yapılır nakiller saniyede,
Söylesen de faydasız Vali`y-i ali`ye de

En iyisi hu deyip hemen salla başını,
Uslu dur, dilini tut, her ay al maaşını !

İrtikaplarla irtiya sanma ki güç bir iştir
İlmini bilen için ismi alış veriştir !
Usulünü öğren de bu nimetten veriştir !

Her lokmada hu deyip hemen salla başını,
Uslu dur, dilini tut, her ay al maaşını !

Bir soğan soyulurken yaşıyor da gözler,
Vatandaş soyulurken, aldırıyor öküzler !
Hayadan eser yoktur nafile bu sözler !

Beyhude inat etme hemen salla başını
Dilini tut, uslu dur, zıkkımlan maaşını !

**

*